

Załącznik Nr 3
do uchwały Nr XVII/88/2008r.
Rady Gminy Banie Mazurskie
z dnia 13.11.2008r.

Plan Odnowy Miejscowości GRODZISKO

Gmina Banie Mazurskie

Spis treści

1. Charakterystyka miejscowości
 - 1.1. Historia
 - 1.2. Położenie i klimat
 - 1.3. Środowisko naturalne oraz fauna
 - 1.4. Komunikacja
 - 1.5. Życie kulturalne
 - 1.6. Religia
 - 1.7. Turystyka
 - 1.8. Gospodarka
 - 1.9. Oświata i sport
 - 1.10. Zabytki i wybrane budynki
2. Kierunki rozwoju
 - 2.1. Metoda opracowania Planu odnowy
 - 2.2. Czas i obszar realizacji Planu odnowy
 - 2.3. Finansowanie działań
 - 2.4. Główne cele i priorytety
3. Inwentaryzacja zasobów
 - 3.1. Stan zasobów środowiska lokalnego
 - 3.2. Potrzeby środowiska lokalnego
4. Ocena mocnych i słabych stron wsi (analiza SWOT)
 - 4.1. Mocne strony
 - 4.2. Słaby stron
 - 4.3. Szanse
 - 4.4. Zagrożenia
5. Opis realizowanych projektów
 - 5.1. Szacowany kosztorys przedsięwzięcia
 - 5.2. Harmonogram realizacji projektu

1. Charakterystyka miejscowości

Grodzisko – niem. Grodisko, od 1925 roku Schlossberg, od 1938 Heidenberg w sołectwie 204 mk., 51 gospodarstw rolnych, 60 domów, remiza OSP, sklep, pkt sk. ml., PKS, kościół filia parafii Banie Mazurskie, położona w pld.-zach. części gminy Banie Mazurskie, przy drodze Banie Mazurskie - Krukłanki. Integralną częścią wsi są kolonie Gąsewo i Wierzby.

1.1. Historia

Wieś Grodzisko założona została 1566 roku, jako czynszowa, przez Wojtkę Skorupczaka z pow. giżyckiego. Kupił on od strosty węgorzewskiego, Wawrzyńca Rocha, 44 włóki puszczy za Kutami za 4 włóki sołeckie zapłacił 168 grzywien. Osadnicy otrzymali 10 lat wolnizny. Podczas wielkiej epidemii dżumy w 1709-1710 zmarło we wsi 51 osób. W 1895 roku wieś liczyła 549 mieszkańców (448 ew., 101 in. chrześc.), 69 budynków mieszkalnych, 96 gospodarstw domowych, szkoła o łącznej powierzchni 1010,6 ha. parafia Kuty siedziba gm.; Wierzby – 1 budynek, 13 mk. W 1939 roku Grodzisko liczyło 540 mieszkańców. Po wojnie była to jedna z najszybciej zasiedlonych wsi w gm. Banie Mazurskie, w końcu 1946 roku miała zajętych 13 gospodarstw, pierwszym jej sołtysem został Sylwester Suchodolski. W 1955-1972 należała do grom. Lisy. W roku 1978 303 mkieszkańców, 63 gospodarstwa na 675 ha. We wsi znajdowało się Koło Gospodyń Wiejskich, pkt. sk. ml., sklep, remiza OSP, szkoła 24 uczniów, świetlica, przystanek PKS.

W Grodzisku znajduje się góra (191 m n.p.m.) o tej samej nazwie, dawne grodzisko staropruskie. Związana z nią jest legenda o okrutnym rycerzu zamienionym w psa. W Grodzisku urodził się Henryk Wilhelm von der Groeben, późniejszy oficer wojsk polskich za Jana III Sobieskiego. We wsi odkryto grodzisko z zabytkami z okresu rzymskiego i wczesnego średniowiecza oraz cmentarzysko z przełomu okresu rzymskiego i wędrówek ludów znajdujące się na Grodzisku lub w jego pobliżu (monety stąd przechowywane były w Królewcu). W Gąsewie natomiast znaleziono relikty osiedla nawodnego z wczesnej epoki żelaza odkryte prawdopodobnie w 1698 roku oraz cmentarzysko ciałopalne, płaskie, z okr. rzym. Obecnie w Grodzisku zameldowanych jest 201 osób.

1.2. Położenie i klimat

Grodzisko położone jest w gminie Banie Mazurskie powiat gołdapski w województwie warmińsko-mazurskim. Nakładają się tu na siebie cechy klimatu morskiego oraz kontynentalnego. Region ten charakteryzuje się występowaniem długiej zimy, krótkim latem, dość znacznymi opadami oraz zachmurzeniem. Otaczający wieś Grodzisko krajobraz charakteryzuje urozmaicona rzeźba terenu, liczne wzniesienia.

1.2. Środowisko naturalne oraz fauna

Wieś otaczają liczne lasy mieszane w tym Puszcza Borecka, świerkowe oraz sosnowe. Oprócz świerka i sosny występuje też znaczna ilość lipy drobnolistej, grabu pospolitego, brzozy brodawkowatej, olchy czarnej i dębu szypułkowego. Na terenie oraz bliskim sąsiedztwie wsi Grodzisko występują liczne użytki zielone. Gatunkowy skład roślin na łąkach i pastwiskach jest zróżnicowany w zależności od podłoża oraz lokalizacji użytku. Lecz najczęstsze gatunki to babka średnia i lancetowata, bodziszek łąkowy, szczaw zwyczajny, mydlica lekarska, konieczyna pagórkowata. W bliskim sąsiedztwie wsi, na terenie gminy Banie Mazurskie znajdują się w większości małe liczne jeziora.

1.3. Komunikacja

Głównymi osiami komunikacyjnymi sołectwa są drogi powiatowe: 1734N Banie Mazurskie – Kruklanki o nawierzchni bitumicznej i droga nr 1819N Grodzisko – Dąbrówka Polska o nawierzchni szutrowej. Pozostałe drogi łączące wieś z przysiółkami Wierzby i Getto oraz z Bąkowem i Kutami są drogami gminnymi. Istnieje również wiele dróg wewnętrznych o podrzędnym znaczeniu. Przy drodze Banie Mazurskie – Kruklanki zlokalizowano 3 przystanki PKS. W centrum wsi i Grodzisku Kolonii wiaty przystankowe w roku 2006 wymieniono na nowe typu ATENA.

1.4. Życie kulturalne

Życie kulturalne mieszkańców Grodziska skoncentrowane jest na świetlicy wiejskiej usytuowanej przy remizie OSP.

1.5. Religia

Mieszkańcy miejscowości i sołectwa Grodzisko należą do parafii w Baniach Mazurskich. W Grodzisku jest również kaplica pw. Chrystusa Króla, w której nabożeństwa odbywają się tylko w niedziele. Zamieszkująca Grodzisko ludność ukraińska należy do parafii bizantyjsko-ukraińskiej w Baniach Mazurskich.

1.6. Turystyka

Nie ma zorganizowanej bazy turystycznej. Zimą turyści chętnie przyjeżdżają do Grodziska by podziwiać surowe zimowe krajobrazy, zaś latem cieszyć się pięknym widokiem lasów, leśnych kwiatów oraz chęcią spotkania dziko mieszkającej leśnej zwierzyny i zbiorem runa leśnego. W pobliżu Grodziska w Puszczy Boreckiej napotkać można żyjące na wolności stada żubrów.

Brak zakładów przemysłowych w sołectwie oraz gminie sprawia, że często pojawiają się tu mieszkańcy dużych miast z całej Polski.

Bliskie sąsiedztwo pięknego mazurskiego miasta Giżycka oraz jeziora Mamry, również sprzyja częstym przyjazdom zewnętrznych gości.

1.7. Gospodarka

Grodzisko należy do wsi typowo rolniczej, dlatego też znaczna część mieszkańców utrzymuje się z pracy we własnych gospodarstwach rolnych.

Właściciele indywidualnych gospodarstw są zarówno pracownikami, dlatego rzadko zatrudniają dodatkowe osoby. W sołectwie funkcjonuje 1 podmiot gospodarczy zajmujący się stolarstwem, 1 podmiot prowadzący tartak, 3 podmioty zajmujące się usługami a m.in. Usługi Leśne, Usługi Motoryzacyjne, Usługi stolarsko – budowlane STOLMIR oraz 1 podmiot zajmujący się wytwarzaniem energii elektrycznej. Ta liczba pracodawców jest zbyt mała by dostarczyć pracę wszystkim mieszkańcom, dlatego znaczna ich część pozostaje bez zatrudnienia, albo wyjeżdża w poszukiwaniu pracy do sąsiednich miast, a nawet za zachodnią granicę państwa. W związku z dużym bezrobociem występuje duży nadmiar taniej siły roboczej, co z kolei powoduje, że w tutejszych przedsiębiorstwach dominuje płaca na poziomie minimalnej płacy krajowej. Część mieszkańców nie ma stałego zatrudnienia i w większości utrzymuje się z pomocy społecznej.

1.8. Oświata i sport

Młodzież szkolna dowożona jest do Szkoły Podstawowej w Lisach i Gimnazjum w Baniach Mazurskich. Uczniowie odnosili liczne sukcesy w olimpiadach przedmiotowych oraz w sporcie (biegi przełajowe, narciarstwo, lekka atletyka). Ponadto uczniowie aktywnie uczestniczą w imprezach organizowanych przez Zespół Placówek Oświatowych, Uczniowski Klub Sportowy, Ludowy Klub Sportowy „POGOŃ” w Baniach Mazurskich.

1.9. Zabytki i wybrane budynki

- Góra Grodzisko 191 m n.p.m. w południowej części Grodziska stanowisko archeologiczne objęte ochroną konserwatorską, nr rej 93/69. Jest to Grodzisko pradziejowe i wczesnośredniowieczne

W sołectwie brak innych obiektów wpisanych do rejestrów zabytków.

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie Mazurskie z roku 2000 ujęte zostały następujące cenne pod względem wartości historycznych obiekty:

- cmentarz ewangelicki z XIX w.
- stanowisko archeologiczne

2. Kierunki rozwoju

Plan odnowy miejscowości Grodzisko jest spójny z Planem Rozwoju Lokalnego Gminy Banie Mazurskie oraz Strategią Rozwoju Gminy Banie Mazurskie. Został opracowany zgodnie z wytycznymi rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na potrzeby składania wniosków o dofinansowanie realizacji projektu w zakresie działania „Odnowa i rozwój wsi objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

2.1. Metoda opracowania Planu rozwoju

Plan odnowy miejscowości Grodzisko jest wynikiem rozmów władz samorządowych naszej gminy oraz mieszkańców. Do opracowanie planu wykorzystano również Strategię Rozwoju Gminy Banie Mazurskie oraz Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Banie Mazurskie.

Plan odnowy miejscowości Grodzisko określa najważniejsze kierunki rozwoju wsi oraz możliwości i kolejność ich zrealizowania.

2.2. Czas i obszar realizacji Planu rozwoju

Obszarem realizacji Planu odnowy jest miejscowość o sołectwo Grodzisko. Planu odnowy obejmuje lata 2008-2013. Data końcowa ustalona została zgodnie z okresem programowania UE, gdzie II etapu programowania pomocy z Unii Europejskiej kończy się właśnie w 2013 roku.

2.3. Finansowanie działań

Źródłem finansowania zadań określonych w Planie rozwoju będzie:

- budżet Gminy Banie Mazurskie
- zewnętrzne środki finansowe oraz fundusze strukturalne
- środki pomocowe.

2.4. Główne cele i priorytety

Głównymi celami rozwoju sołectw Grodzisko jest rozwój miejscowości zapewniający ograniczenie bezrobocia, podniesienie poziomu życia mieszkańców, zwiększenie atrakcyjności turystycznej.

W dalszej części przedstawiono najważniejsze cele rozwojowe, które wyznaczyli mieszkańcy sołectwa Grodzisko:

1. remont remizy OSP i świetlicy wiejskiej;
2. zagospodarowanie terenu wokół remizy;
3. modernizacja dróg w sołectwie;
4. modernizacja oświetlenia ulicznego;
5. oznakowanie ścieżek turystycznych;
6. montaż wiaty przystankowej, wykonanie zatoki autobusowej.

3. Inwentaryzacja zasobów

3.1. Stan zasobów środowiska lokalnego

a) Środowisko naturalne:

- Wody – przepływająca przez Grodzisko rzeka o tej samej nazwie wypływająca ze źródeł w Puszczy Boreckiej (fragment rzeki w podziemnym rurociągu) jest lewym dopływem rzeki Gołdapy. W południowej części wsi znajduje się małe, urokliwe jezioro z trzech stron otoczone sosnowym lasem. Jezioro to w niektórych latach całkowicie wysycha.
- Lasy – graniczą z miejscowością od zachodu i wschodu – Puszcza Borecką. Poprawiają wygląd krajobrazu wsi. Gwarantują wypoczynek w ciszy i czystym powietrzu. Umożliwiają odwiedzającym zbiórkę leśnego runa, oraz bezpośredni kontakt z dzikimi zwierzętami w tym z żyjącymi na wolności żubrami.
- Rzeźba terenu – kształtowała się w wyniku aktywności lodowcowej. Napotykamy tu silnie zróżnicowany krajobraz wysoczyzny polodowcowej. W Grodzisku znajduje się wzgórze 191 m n.p.m. w

południowej części Grodziska stanowisko archeologiczne objęte ochroną konserwatorską, na południowy wschód od Grodziska znajduje się także Kosmata Góra 201 m. n.p.m.

b) Infrastruktura techniczna:

- Wodociąg – prawie cały obszar wsi objęty jest siecią wodociagową.
- Sołectwo nie ma podłączenia do gminnej oczyszczalni ścieków, poszczególne gospodarstwa domowe odprowadzają ścieki bytowe do własnych szamb.
- Sieć dróg – układ komunikacyjny Grodziska oparty jest o drogę powiatową Banie Mazurskie – Kruklanki przebiegającą wzdłuż sołectwa, a także licznymi drogami gminnymi.
- Energia elektryczna – dostarczana jest do odbiorców liniami napowietrznymi. Sieć pracuje w oparciu o napięcie 15 KV i jest wykonana jako sieć napowietrzna na słupach żelbetowych.
- Sieć telefoniczna – w sołectwie jest 32 abonentów podłączonych do stacji w Baniach Mazurskich. Brak szerokopasmowego dostępu do Internetu. Ponadto Grodzisko objęte są sygnałem sieci telefonów komórkowych ERA, Idea oraz Plus GSM.

c) Gospodarka:

- Podmioty gospodarcze – obecnie we wsi funkcjonuje kilka zakładów usługowych, 1 zakład zajmie się wytwarzaniem energii elektrycznej (Heike Hinrichen, Elektrownia Wietrzna Pro Polska Energia, Grodzisko 2), 1 podmiot prowadzący tartak,
- Przemysł – na terenie sołectwa nie występują żadne zakłady przemysłowe.
- Handel – na terenie sołectwa zarejestrowane są dwa podmiotów prowadzące działalność handlową, jeden w zakresie handlu detalicznego i jeden w zakresie handlu hurtowego i komisowego oraz produkcja odzieży i wyrobów futrzarskich.
- Turystyka – słabo rozwinięta w samej wsi.

d) Ochrona zdrowia:

Mieszkańcy korzystają z opieki medycznej w funkcjonującym w Baniach Mazurskich (dwóch lekarzy rodzinnych, stomatolog i rehabilitant)

e) Oświata, kultura i sport:

Młodzież dowożona jest do Szkoły Podstawowej w Lisach i Gimnazjum w Baniach Mazurskich. Młodzież sołectwa aktywnie uczestniczy w zajęciach prowadzonych przez: Gminny Ośrodek Kultury i Promocji w Baniach Mazurskich, przy którym działają lokalne zespoły artystyczne. Mieszkańcy sołectwa korzystają również z bogatych księgozbiorów Gminnej Biblioteki Publicznej. Młodzież z sołectwa uczestniczy w życiu Ludowego Klubu Sportowego „Pogoń” Banie Mazurskie – gdzie prowadzi się sekcje: tenisa

stołowego, piłki siatkowej i piłki nożnej. Piłkarska młodzież występuje w klasie okręgowej Warmińsko-Mazurskiego Związku Piłki Nożnej w Olsztynie.

f) Mieszkalnictwo:

- na terenie sołectwa brak zorganizowanych form mieszkaniowych (Wspólnoty Mieszkaniowe). Zdecydowana większość lokali mieszkaniowych jest we władaniu rolników i osób prywatnych. Właścicielem części mieszkań jest Gmina Banie Mazurskie.

g) Pomoc społeczna:

Mieszkańcy korzystają z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, który prowadzi działalność w zakresie dożywiania uczniów, usług opiekuńczych oraz przyznawania prawa do świadczeń pomocy społecznej w formie zasiłków.

h) Bezpieczeństwo publiczne:

- zapewnia Komenda Powiatowa Policji w Gołdapi.

i) Obiekty sakralne:

- Kościół parafii rzymskokatolickiej w Baniach Mazurskich – filia - Kaplica pw. Chrystusa Króla w Grodzisku nabożeństwa odbywają się tylko w niedzielę.

3.2. Potrzeby środowiska lokalnego

a) Środowisko przyrodnicze:

- Odkrzaczenie i odmulenie rzeki Grodzisko wraz z zasilającą ją dopływami.

b) Turystyka:

- Wykorzystanie turystyczne okolicznych lasów.
- Oznakowanie ścieżek turystycznych.

c) Infrastruktura i gospodarka:

- Remont byłej remizy OSP i świetlicy wiejskiej;
- Modernizacja oświetlenia ulicznego;
- Remont dróg gminnych;
- montaż wiaty przystankowej, wykonanie zatoki autobusowej.

d) Kultura, oświata i sport:

- Budowa boiska do piłki siatkowej;

4. Ocena mocnych i słabych stron wsi (analiza SWOT)

a. Mocne strony

- ukształtowanie terenu i szata przyrodnicza
- czyste środowisko
- ciekawe turystycznie i ekologicznie lasy
- istniejąca linia energetyczna
- bliskość rynku wschodniego
- duża aktywność społeczna ludzi
- tania siła robocza

b. Słabe strony

- brak motywacji mieszkańców do pracy
- zbyt małe zainteresowanie zewnętrznych inwestorów
- bezrobocie strukturalne
- zubożenie ludności
- wyjazd młodych i wykształconych ludzi
- niedostateczny rozwój infrastruktury
- brak przejścia granicznego na terenie gminy z Obwodem Kaliningradzkim

c. Szanse

- rozwój drobnej przedsiębiorczości
- potencjalny napływ inwestycji zagranicznych
- rolnictwo ekologiczne
- zwiększenie skupu produktów rolnych
- rozwój turystyki
- tworzenie gospodarstw agroturystycznych
- dostępne środki pomocowe na rozwój wsi
- modernizacja i poprawa stanu dróg
- rozwój bazy oświatowej
- rozwój bazy kulturalnej i sportowej
- współpraca z miastami i gminami powiatu
- budowa osobowego przejścia granicznego w Rapie

d. Zagrożenia

- polityka państwa wobec rolnictwa
- nieopłacalność produkcji rolnej
- brak rynków zbytu
- wzrost bezrobocia
- zły stan rolnictwa
- sąsiedztwo bogatych i atrakcyjnych turystycznie gmin
- stereotyp słabej wsi, w którą nie warto inwestować
- brak warunków startu dla młodych osób

5. Opis realizowanych projektów

1/ Przedmiotem projektu jest remont byłej remizy OSP i świetlicy wiejskiej, zagospodarowanie otoczenia obiektu.

W ramach prac związanych z realizacją projektu przewidziano:

a) remont remizy OSP i świetlicy wiejskiej:

- rozbiórka 2 pieców kaflowych;
- rozbiórka podłóg i legarów podłogowych;
- wymurowanie ściany działowej na fundamencie betonowym;
- wykonanie izolowanych posadzek betonowych;
- ułożenie terakoty w świetlicy;

- wykucie otworu na wrota garażowe i montaż wrót;
- wykucie otworu na drzwi przejściowe do zaplecza i osadzenie drzwi;
- wymurowanie ścianek działowych z osadzeniem drzwi wewnętrznych;
- doprowadzenie wody do budynku;
- uzupełnienie tynków wewnętrznych;
- malowanie tynków wewnętrznych;
- rozbiórka i remont kominów ponad dachem;
- malowanie pokrycia dachowego;
- uzupełnienie rynien i rur spustowych;
- uzupełnienie tynków wewnętrznych;
- malowanie elewacji;
- wykonanie jednospadowego daszku nad wejściem do świetlicy;
- wyposażenie świetlicy w sprzęt i meble.

b) zagospodarowanie otoczenia obiektu:

- wykonanie zatoki i podjazdu z krawężników betonowych i kostki betonowej „POLBRUK”.
- wycięcie klonu;
- rozbiórka fundamentów kamiennych,;
- rozplantowanie terenu;
- budowa „sławojki”;
- budowa boiska do piłki siatkowej;
- ogrodzenie posesji;
- ognisko sponsorowane przez władze Grodziska na zakończenie prac dla wszystkich chętnych;

Źródło finansowania: Gmina Banie Mazurskie, środki unijne PROW.

Łącznie koszt zadania priorytetowego będzie wynosił 100.000 zł. Jego realizacja jest planowana na rok 2009 – 2013. Należy jednak zaznaczyć, że szczegółowe określenie kosztów będzie możliwe dopiero po opracowaniu kosztorysu inwestorskiego dla przedmiotowej inwestycji.

2. Modernizacja oświetlenia ulicznego oraz ustawienie dodatkowych lamp oświetleniowych.

W wyniku realizacji tego zadania nastąpi:

- obniżenie mocy zainstalowanych urządzeń oświetleniowych i zmniejszenie energochłonności całego systemu oświetleniowego gminy,
- unowocześnienie oświetlenia, poprawa jego jakości i standardu, zwiększenie bezpieczeństwa ruchu kołowego i przechodniów na drogach, poprawa wizerunku zewnętrznego miejscowości Grodzisko,

Szacowany koszt zadania będzie wynosił 5.000 zł. Jego realizacja jest planowana na rok 2009 – 2013. Należy jednak zaznaczyć, że szczegółowe określenie kosztów

będzie możliwe dopiero po opracowaniu kosztorysu inwestorskiego dla przedmiotowej inwestycji.

Źródło finansowania: Gmina Banie Mazurskie , środki unijne PROW

3. Montaż wiaty przystankowej, wykonanie zatoki autobusowej

Przez obszar sołectwa przebiega droga powiatowa 1734N Banie Mazurskie – Krukłanki o nawierzchni bitumicznej i droga nr 1819N Grodzisko – Dąbrówka Polska o nawierzchni szutrowej., która łączy sołectwo Grodzisko z pozostałymi sołectwami i miejscowościami, stanowi dojazd do siedziby Powiatu oraz do przejścia granicznego Gołdap – Gusiew w Obwodzie Kaliningradzkim. Pozostałe drogi należą do kategorii dróg gminnych.

Na terenie miejscowości znajduje się dwa przystanki autobusowy dla których należy:

- ustawić wiaty przystankowe, z możliwością wyposażenia w tablicę ogłoszeń,
- wykonać zatoki , wyłożyć polbrukiem
- ustawić lampy oświetlenia ulicznego

Wykonanie tego zadania wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców, poprawi estetykę miejscowości.

Łącznie koszt zadania będzie wynosił 3.000 zł. Jego realizacja jest planowana na rok 2009 – 2013. Należy jednak zaznaczyć, że szczegółowe określenie kosztów będzie możliwe dopiero po opracowaniu kosztorysu inwestorskiego dla przedmiotowej inwestycji.

Źródło finansowania: Gmina Banie Mazurskie, środki unijne PROW

4. Remont dróg gminnych.

Inwestycja ta poprawi bezpieczeństwo i ułatwi przemieszczanie się mieszkańców wsi i Sołectwa Grodzisko . Wpłynie na poprawę warunków życia i pracy, poprawi estetykę miejscowości.

Łącznie koszt zadania będzie wynosił 2.000 zł. Jego realizacja jest planowana na rok 2009 – 2013. Należy jednak zaznaczyć, że szczegółowe określenie kosztów będzie możliwe dopiero po opracowaniu kosztorysu inwestorskiego dla przedmiotowej inwestycji.

Źródło finansowania: Gmina Banie Mazurskie, środki unijne PROW.

Pozostałe zadania do realizacji w ramach Planu Odnowy miejscowości Grodzisko określone zostały w punkcie 2.4 Główne cele i priorytety oraz 3.2 Potrzeby środowiska.